

Tapahtumia maailmassa

Tuula Närhisen ympäristöllisesti suuntautunut taide elää kuvina ja teksteinä olemisen merkityksistä. Teokset ovat tapahtumallisia ympäristöjä, jotka vaikuttavat visuaalisina ratkaisuinä kielen ja kulttuurin konstituioimissa järjestyksissä. Ne liittyvät usein maiseman virtaaviin muotoihin ja voimiin käyttäen valoa, tuulta ja vettä tapahtuman ylläpitäjinä.

Tuula Närhisen (s. 1967) ympäristöllisten teosten tapahtumat kehittyvät rinnakkaisten elementtien varassa. Näyttelytiloissa niistä nähdään kojeita, tuotoksia ja kuvia, jotka esteettisinä, praktisinä ja tiedollisina viittaavat ympäristöllisiin tapahtumiin näyttelytilojen ulkopuolella.

Laitteista ja välineistä tulee installoituja elementtejä, joilla on käytötarkoituksena lisäksi ulottuvuutensa tilan luojina. Ne käsittelevät dataansa leikitellen, yhdistellen tapahtumien kuvitteellisia ja havainnollisia ulottuvuuksia. Prosessi elää maailmassa teksteinä, keräilynä ja löytöinä. Liittyneenä arvostelmiin ja eleisiin se kysyy, miten todellisuus toimii kielellisenä rakenteena, joka yhdistää fiktion, hyödykkeet ja paikat kulttuurin ylläpitämiin mielikuvuihin.

Näistä tutkimuksellisen tyylin sirpaleista kasvaa näyttelykokonaisuus. Kun Närhinen esitteli identiteettitöiden sarjansa *Kolme kertomaista tytöistä: Heidi, Alice, Zuzie* ensimmäistä kertaa kokonaisuudessaan yksityisnäyttelyssä Helsingissä 1996, tilanteesta tuli yhteenedonomainen.

Näyttely kokosi sarjat, jotka kolmeen tyttökirjaan liittyen tarjoavat tematiikkaa tyttöyden kokemuspiirin käsittelylle. Tavat, joilla tyttöyttä ajatellaan, liittyvät odotusten mukaiseen palkitsevaan tapaan olla kiltti tyttö ja tyttöyden rajojen uudelleenpiirtämiseen. Kirjat tarjosivat lähestymishorisontin merkityksille.

Matkat tutkimuksena

Havaintojen tiloina matkoista tuli prosessin menetelmiä. Kun Närhinen oleskeli vuonna

1992 Scuolin kylän taiteilijakeskuksessa, Koillis-Sveitsissä, hänen ensimmäinen tyttökirjaprojektinsa käynnistyi. Hän kävi Maienfeldtin kylässä, nykyisessä turistikohteessa, jonne Johanna Spyrin kirjoittamien Heidi-kirjojen (1885) tapahtumat sijoittuvat.

Tuloksena oli lavastettujen valokuvien, esineiden, akvarellien ja piirrosten installoitu kokonaisuus, jossa Närhinen käsittelee tekstien välisesti suhdettaan lapsuuteensa ja lapsuuden myyttimaailmaan ylipäätään, lapsille kerrotuihin tarinarakenteisiin ja uskomuksiin.

Installatio on kuin alppimaiseman ylivalotus romanttiseen suuntaan. Alppimaisema näyttäytyi puhtauden ja elinvoiman symbolina. Se ei ole enää vain Heidi-fiktion kasvu ja terveyden taustaornamentti. Siitä on tullut myös Närhisen taidetta, jossa nostalgia ja la-

vasteen pastissi yhdistyvät, mikä näkyy muun muassa installaatioon kuuluvassa matka-arkulisessa leivonnaisissa, Heidi-koltussa ja lapsuudenkuvassa tulevasta taiteilijasta kolttu yllään.

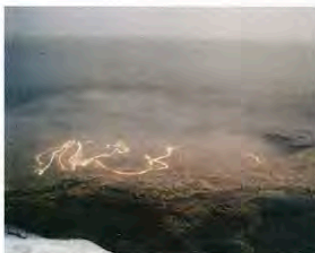
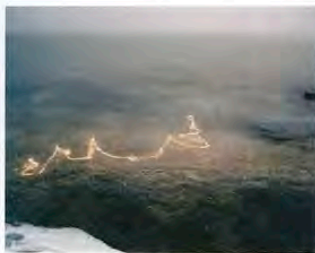
Närhisen valokuvissa katse suuntautuu vuorille, valoon, pilviin, puihin ja viitiihin, sinne missä Heidi säteilee, imaginaarisena päivänääntenä, osana tätä maisemaa, liittyneenä sen taanomaiseen vahvistavaan energiaan. Tähän pastoraaliin Närhinen tuottaa kuitenkin säröjä Klaran tarinaksi nimetyllä kuvaparilla, josta tulee, jyrkänteinen ja rullatuoleineen, kuvansiirto: vuoret vertautuvat pohjattomaan pudotukseen. Kokemukseen liittyvät myös värivalokuvat Frankfurtin pilvenpiirtäjästä.

Närhisen toinen tyttöyttä sivuva projekti käynnistyi Lewis Carrollin kirjasta *Liisan seikkailut ihmeessä* (1865), joka parodioi viktoriaanisen ajan Englantia liittyneenä tyttöruumiin hämmennykseen, ulkomuodon ja identiteetin epäilyn. Kirjan tapahtumissa ruoka, juoma ja kieli voivat muuttaa asioiden järjestystä, niin että tapahtuu kummia asioita: henkilö muuttuu välillä jättiläiseksi tai peukaloiseksi. Närhisen teos Alice-kommenttina ei kuitenkaan liity kirjan käänteisiin suoraan: teoksen toteutus liittyy lähtökohtaan välillisesti.

Se on toteutettu 120 x 500 cm kokoisena pöytänä, kattauksena meren sirottamista ready made -aineksista, jotka on keräty Helsingin rannoilta kesällä 1992. Kuvitteellisten ruoka-

◀ ◀ Solarium, 2001-04.

◀ Windtracers, 2000-01.

lajikkeiden mielikuvitukselliset muunnelmat aterioiksi on ryhmitelty ravintoloiden mallin mukaisesti, leikitellen keittiöiden nimistöillä. Niistä on tullut imaginaarisina objekteina visuaalista ruokaa, taidelijan toimissa à la carte-annosten löytäjänä, yhdistelijänä ja nimeäjänä, kun tyttöyttä sivunnut prosessi siirtyi ajallis-paikkalliseen tilaan.

Kielellisesti houkuttelevat visuaaliset herkut lautasilla ilmaisevat merkkien käänteistä ranta-vaivaa kuolleen luonnon muunnelmien kattausena liittäen sen merkitykset haluun ja kieltoon, bulimiaan ja anoreksiaan.

Kun Närhinen työskenteli vuonna 1994 kolme kuukautta Cité International des Arts -atelteljalossa Pariisin keskustassa, hän kävi kaikilla niillä kaduilla, jotka viittasivat Ranskan ulkopuolelle. Hän etsi kadunnimien viittausten mukaisia yksityiskohtia ja valokuvasi niitä.

Siitä alkoi kolmas tyttökirjaprojekti, liittyen Raymond Queneaun kirjaan *Zazie dans le métro*. Sen päähenkilö, Zazie, on pikkukaupunkilaisvintti, joka tutustuu Pariisiin enonsa, gay-ravintolassa työskentelevän dragtanssijan, opastamana. Tämä kirja, joka on verbaalialkrobotian, unen ja alitajunnan satiirinen sekoitus, pohjautuu Madeleine Truelin lasten-

kirjaan tytöstä, joka matkustaa Pariisissa symbolisesti maailman ympäri eri maihin viittaavien metroasemien välillä.

Närhinen yhdisteli installaatioissaan Pariisin katuja tätä tekstien kerrostuneisuutta ajallis-paikkallisessa kontekstissa. Siitä tuli enemmän fiktiö kaupungista kuin kirjan *Zaziesta*. Sukkulointi johti myös yhdistelmäkuviin sarjaan *Pariisin parhaat parfyymit*, joka leikitteli mainosten tyylillä hajuviesien ja raikasteiden taianomaisen kultin kustannuksella.

Ylellinen vaikutelma on pettävä: imaginaaristen tuotenimien kuvat onkin napattu epäilyttävistä laitapuolen paikoista. Vaikutelmaa täydentää samettisusteinen säilytysrasia täynnä hajuviesipulloja, etikettien viitattaessa outoihin veneisiin tuoksuihin. Piirustusarja *Maanalainen maailma* koostuu vuorostaan tutkielmista metrossa kohdatuista ihmisistä.

Tuuli, kukat ja neluansilmät

Närhisen ehkä hienovaraisimmat kokeilut ovat liittyneet tuuleen, ilmaan ja veteen. Hän on miettinyt sitä, miten ilmavirtojen liike muuttuisi näkyväksi kirjoitukseksi teoksena. Tuuli tuottaa vastauksia: esimerkiksi tuulen uurokset hangen pinnassa. Entä tuulen kynänjaljet paperilla?

Se onnistuu järjestelyn kautta. Tarvitaan vain puidenoksia, joihin sidotaan kyniä, ja papereita sijoitettuna niin, että tuulen ravistaessa

oksia kynänkärjet liikkuvat niillä. Pian tuuli näkyy tallenteina papereissa.

Tuulen piirtojätkä näkyy myös valon liikkeenä. Tarvitaan vain patteri ja lanka, oksiin kiinnitettynä, vapaasti heilumassa tuulessa. Hietaalla valotusajalla otetuissa valokuvissa liike loistaa kiharana kirjoituksena, viiveen jälkinä, jotka vaihtelevat, kun puunoksat heiluvat niille ominaisella tavalla, puulajikohtaisesti, piirtureina tuulen vapaille viivarytmeille.

Myös tuulisten rantojen vesi jättää piirtojätkiä. Aallokko ovat rytmillisiä kuvioita nestemäisessä olomuodossa. Jos muovikalvon suojaaman virtalangan surffausta kuvataan hitaalla valotusajalla, ilmaantuu kuviin veden kirjoitusta. Pakkassa jäätyvällä vedellä voidaan kommentoida myös maalausta sivelemällä siitä puhtaalle kankaalle. Vesi tuottaa reliefimäisiä pintoja jääkukkien rakenteina.

Lähietäisyydeltä näkyy harsoutumisen säikkäinen rakenne, fraktaalinen kuvioillisuus ja tilan jatkuminen sisäänpäin. Kun Närhinen piti yksityisnäyttelyn Helsingin Taidehallin studiossa 2002 hän esitteli sillä kertaa maalauksia, joita oli tehty kasveja imeytytyillä väreillä. Imetyksestä syntyi video, jolla kolmen tunnin tapahtuma tiivistyi neljään minuuttiin. Työskentely ei tähdämyt kukkien kostumuksen luonnontieteellisesti eksaktiin esittelyyn: lähtökohta oli visuaalisessa tavoitteessa selvittää, millainen värien kirjo eri kasveista olisi mahdollista löytää.

Tulokset olivat akvarellimaisia. Imeytysten versiot ns. kromatogrammi-liuskoilla näyttivät rikkonaisilta tai kangastuksenomaisilta, riippuen käytetyn nesteen määrästä ja muista valinnallisista tekijöistä. Väriutuensa luovuttaneet kasvit ja kromatogrammit olivat esillä rinnakkaisina sarjoina. Niiden herbaariomainen järjestely ei pysäyttänyt luonnonvärien vähitäistä haalistumista ja sävyjen katoamista imeytysliuskojen pigmenttipinnoilta.

Kun piirroksista ja maalauksista tulee katoavaa aikaa, valokuvauksella liittyy niihin niin, että kamera käsittelee aikaa valona, joka enemmänkin kerää kuin pysäyttää aikaa kuvain. Valokuvasta tulee ajan valotusta itsekseen ja kamerasta valottaja itsenään, irrallaan ihmisen silmän näkymän toistamisesta. Närhisen neulanreikäkamerat ovat luonteeltaan tällaisia aikakameroita.

Nitä asetelealla eri maisemakohtiin, ja kuvat valottavat ilman, että kuvaajan tarvitsee olla paikalla. Kuvien valmistuminen ja valottuminen ja niiden liittyminen kemialliseen käsityömaiseen prosessiin pimiössä, sisällää niiden kohdalla ihmetyksenomaisen momentin *tekeminen* alkuperäisessä mielessä, tietämisen, kokemuksellisen asenteen ja tapahtuman tyylinä.

Ihmetyksen tunne edeltää havainnollista suhdetta ympäröivään maailmaan. Se sammuu teollisissa kuvatuotannoissa mutta syytty erityisissä tilallisissa katseissa, esimerkiksi eläinten katsetta jäljittelevien laitteiden yhteydessä. När-

hisen kameroiden kokoerot vaihtelevat myyränsilmäisiin työmetyistä filmipurkkikameroista isoon karhukameraan asti. Hän on valmistanut kamerat luomioiden eläinten silmien erilaiset rakenteet ja katseiden korkeudet maasta.

Lintukamera tavoittaa panoraamanäkymän, ja kalansilmäkamera löytää tiivistä lasipurkista. Kärpäkameralla on kupera silmä, tyynnä reikiä, muodostamassa kineettistä kuvaa. Jäniskamera jättää kuva-alan keskelle sokean alueen, kuin jäniksellä, jonka silmät ovat eri puolilla päätä.

Neulansilmät vaikuttavat keskeiskatseen ulkopuolella, keskipakoisten ja hajasijoitettujen näkymien tuottajina. Ne vaikuttavat kokemuksellisesti reflektoiden.

Belgia-parka

Tuula Närhisen työskentely siviisi jälleen vesielementtiä Helsinki–Brysselin taiteilijavaihdon aikana 2002 Belgiassa hän kiinnostui Senne-joesta, joka on peitelly osittain näkyvistä. Tämä Brysselin kohdalla katettu hengenvaarallinen joki, belgialaisten cloaca maxima, johon jäteet päästetään käsittelemättöminä ja jonka saastuttamisesta maksetaan mieluummin sakkoa EU:lle kuin että aloitettaisiin sen puhdistaminen, avasi näkökulman belgialaisuuteen, aiheeseen, jota jo Charles Baudelaire oli käsitellyt satiirisesti.

Prosessi oli kulttuurisesti ja ympäristöllisesti monivaihteinen. Närhinen lähti liikkeelle

siitä, mistä belgialaiset ovat ylpeitä ja mitä he mielelläni esittelevät, oluesta ja sen tekotaidosta, maineesta. Olut on kulttuurinen taso vedestä. Belgialaisille se on myös ylpeilyä heidän omalaatuisesta hivaavattomasta oluestaan, jonka käymisprosessi, *fermentation spontanée*, tapahtuu kuparipannuissa.

Närhinen strategiana oli tuottaa omat imaginaariset olutmerkkinsä. Niiden etiketeissä yhdistyivät ironiset heitot belgialaisluonemistöistä, oluenpanon sujuvuudesta ja pultauudesta ja ammattitaidosta, sekä, toisaalta, viittaukset Sennein vettäsiin. Nuo imaginaariset, kuollutta vettä muka raaka-aineenaan käyttävät panimot ja olutmerkit jatkoivat Närhisen Pariisissa tekemän Zazie-projektin hajuvesipullojen etiketien karakteristista tyyliä.

Toisen työskentelyn tason muodostivat havainnolliset akvarellityöt Senne-joen vedestä, kuvina mikromaailmasta, kauniiden värien ja oluiden muunnelmina jäteöljystä, muovista ja eloperäisistä yhdistelmistä. Närhinen teki vesiväreillä näistä mikroskooppinäytestä 70 suurennosta.

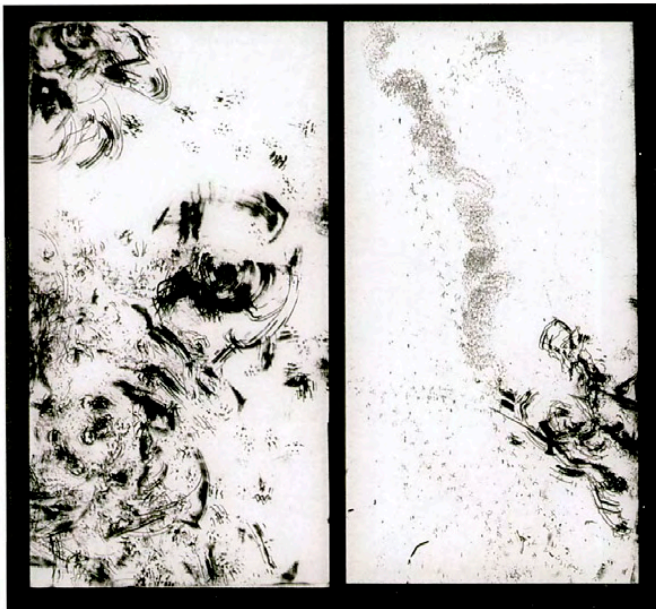
Prosessin valmisteisiin kuului myös kartta joen näkyvästä ja peitetyistä uomasta, projektiona asioiden järjestyksestä, "belgialaisuuden" karttana EU:n ytimessä.

Senne-joki alkaa flaamilaiselta alueelta ja päättyy ranskalaiselle alueelle, joten kenenkään ei tarvitse ottaa sitä taakakseen. Se virtaa kulttuurinsa ironisena vesirajana: mikään ei

▲ Chromatograms, 2001–02.

▶ Tracing animals, 2003–04.

palauta sitä unohtuneisuudestaan, ja kummalla kyllä, kaikki tietävät sen juuri niin, virtana jostakin jossain. Belgiassa Närhisen työskentely liittyi tähän kummalliseen ja katkettuun, joka – tulematta esiin kätekytyneisyydestään – tuotti kuvan kummajaisesta, eristettynä, mutta liittyneenä silti kaikkeen.

Orgaanisia valokuvia

Aivan viime vuosina Närhinen on kehittänyt ajatuksia orgaanisista valokuvista. Yhdisteitä fotosynteesin kemiallisen energian yhdistämistä valokuvan tapahtumaan nähtiin Kluuvin galleriassa, yksityisnäyttelyssä *Solarium – foto-*

kemiallisia kokeita luonnossa (2004).

Prosessi käynnistyi kasvinlehtiin kiinnitetystä maskeista, joihin leikellyistä aukoista auringonvalo pääsi valottamaan lehtien pinnoille taiteilijan leikkaamien kuvioiden mukaisia valotusjälkiä, jotka tulivat näkyviin vasta prosessin myöhempien vaiheiden myötä.

Lehdet kiehausettiin ja laitettiin alkoholiin, joka poisti lehtivihreän. Jodi värjäsi vuorostaan tärkkelyksen niin, että lehdistä tuli punaruskeita, paitsi alun perin maskien peittämistä yhteyttämättömistä kohdista, jotka näkyivät vaaleina. Näistä maskien alla olleista vaaleista kohdista erottuivat tummina maskien leikkauskohtiin ilmaantuneet tekstit, esimerkiksi fotosyn-

teesin kaava auringon kirjoituksena. Valokuvan ihme liittyy tähän, valokirjoitukseen, *photografiaan*.

Närhinen suunnitteli myös laitteen, jonka avulla aurinko piirsi suoraan paperille välittömästi näkyviä jälkiä, niin että valon vaihtelut säätyoppien mukaan näkyivät piirrosjälkien variaatioina, kaariviivoina kuumuutta kestäviä papereilla. Viivan muoto ja valvuus osoittivat auringon päivittäisen valovoiman. Myöhemmin Närhinen huomasi, että samantapainen piirturi oli ehditty keksiä aikaisemminkin, aurinkoautografiksi kutsuttuna.

Kluuvin galleriassa nähtiin myös värivalokuvan sarja *Sun made*, joka liittyi elintarvikkei-

◀ Frostiana, 2003–04.

◀ Frostiana, 2003–04.

▼ Solarium, 2001–04.

tävät lumiseen maisemaan jälkiä, mutta entä, jos valmistettaisiin laitteita jotka pyydystäisivät jälkiä taiteeksi?

Närhinen on rakentanut ansareita, joiden alustoina on noettuja lasilevyjä, ja laittanut ruokaa houkutukseksi. Eläinten jäljet ovat piirtyneet nokeen. Valokuvauksella lasilevyjen kohdat, joista noki on kulunut, ja vedostamalla ne pinnakkaisiksi, nuo raapaistut ja pyyhkäisyt muuttuvat kalligrafioiksi ja grafiikaksi.

Pieneläimet tulevat näiden kuvallisten talenteiden kautta läsnä oleviksi. Grafiikka, jota ne tekevät lajeille ominaisesti, liittyy liikkumis- ja piirtämisen eroihin, kynsiin, tassuihin, käpälisiin ja ajankäyttöön maalauksipohjilla, liike-energian vilkkautteen. Kuvia syntyy myös väreillä.

Esimerkiksi myyrägraafikasta voidaan siirtyä myyräpöytämaailmiin, tekniikkaan, jossa väripaletti, sijoitettuna kahden paperin väliin, takaa sävyjen siirtymät molempiin papereihin, jolloin myyräpolkua syntyy kuumina ja kylminä sävyinä. Ruokailupaikan sijainnilla on myös merkitystä. Se näkyy jälkien tiheyksinä, pöytämaailmien täpien intensiteeteinä.

Pekka Luhta

Kirjoittaja on helsinkiläinen taiteilija ja kriitikko.

siin liitettyjen mielikuvien keinotekoisuuteen, värin vaikutuksen tuotteen mielikuvan ylläpitäjänä. Värit kalifornialaisten rusinoiden iloisissa pakkauksissa eivät kestä ulkoilmaa, ja kun synteettiset teollisuusvärit ovat kadonneet, tuotepakkauks näyttää yhdenkään.

Eläinten jäljillä

Luonto ympärillämme on lähempää katsottuna täynnä kuhinaa ja jälkiä, liikettä. Viimeksi Närhinen on tehnyt teoksia, joissa eläimet osallistuvat teosten prosesseihin. Työt ovat esillä Muu ry:n 18-vuotisnäyttelyssä, Helsingin Taidehallissa 2005. Tiedetään, miten eläimet jät-

